

4. Бурсов Б. Судьба Пушкина: Роман-исследование. – Л. : Сов. писатель, 1985. – 512 с.
5. Лурия А. Р. Этапы пройденного пути. Научная автобиография. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 184 с.
6. Панарин А. Духовные катастрофы нашей эпохи на языке современного философского знания // Москва. – 2004. – №1. – С. 192–201.
7. Пушкин А. С. Полное собрание сочинений в одном томе. – М. : Изд-во «Альфа – книга», 2008. – 1214 с.
8. Пушкин в русской философской критике: конец XIX – первая половина XX в. – М. : Книга, 1990. – 527 с.

Моляко В. О. ПУШКІНЬСКА ПАРАДИГМА В ПСИХОЛОГІЇ ТВОРЧОСТІ

Автор пропонує розглянути в контексті проблеми психології творчості Пушкінську парадигму як своєрідну культурно-антропологічну «шкалу вимірів» поведінки людини у всій її різноманітності.

Ключові слова: творчість, творче поетичне світосприймання, Пушкінська парадигма.

Moliako V.O. PUSHKIN'S PARADIGM IN PSYCHOLOGY OF CREATIVITY

The author enters into a context of the psychology problems of creativity concept of Pushkin's paradigm as some kind of cultural-anthropological "scale of measurements scale" of human behavior in all its variety.

Keywords: creativity, creative poetic perception of the world, Pushkin's paradigm.

**Рецензія
на монографію О. І. Кудерміної
«Психологія суб'єкта правоохоронної діяльності»**

Сучасний науковець повинен досліджувати не тільки конкретні феномени в певній галузі знання, але все більше звертатися до методологічних та філософських його проблем, намагаючись досягнути прискіпливим поглядом первинні підвалини виникнення та детермінанти його можливих трансформацій. Це необхідно для усвідомлення перспектив розвитку науки, до якої належить вчений, вміння бачити її в системі інших галузей знань, розуміння розвитку її методологічного та понятійного апарату, враховуючи певну суперечливість сучасних поглядів на сенсозмістовні орієнтири існування людини в просторі всіх без виключення сфер її життєдіяльності.

З огляду на це, на початку викладення матеріалу автор монографії звертається до питання відправних – методологічних посилів подальшого аналізу піднятих ним для обговорення питань. Для сучасної психології все більш нагальною постає необхідність співвіднесення раніше достатньо опрацьованих абстрактних категорій та феноменів з самою людиною – мислячою, діючою, яка пізнає та відчуває – в цілісності всіх її іпостасей та проявів. Тенденція виведення її за дужки, взагалі елімінувати, зробити вигляд, що вона дру-

горядна та, навіть, заважає одержати оптимальний дослідницький результат – ця тенденція сягає коренями в традиційний для історії психологічного знання феноменологічний підхід та диктується бажанням здобути формалізований та символічний результат наукових пошуків.

Автору дослідження вдалася спроба подолати зазначену тенденцію – він не абстрагувався від емпіричного об'єкта дослідження, сконцентрував увагу на його соціально детермінованій первинній ознаці – активності в просторі професійної діяльності. Введення в центр дослідження конкретної особи, наділеної суб'єктними якостями, дозволило впритул підійти до вирішення актуальних проблем професійного кластеру життєдіяльності сучасної людини. Обрані автором методологічні орієнтири проведеного дослідження набувають особливого значення з огляду на соціальну та психологічну сутність правоохоронної діяльності, в просторі якої був розглянутий суб'єктний вимір особистості професіонала.

Окреслення теоретичних підвалин аналізу психології суб'єкта правоохоронної діяльності (в межах проведеного історико-теоретичного розгляду наявних в сучасній психології парадигм та підходів) дозволило автору визначити відправні позиції пізнання. Звернення до суб'єктно-діяльнісного та комплексного підходів, синергетичної концепції уможливили вивчення особистісних якостей та властивостей суб'єкта правоохоронної діяльності в межах строгої наукової обґрунтованості, поза можливих у цих випадках проявів релятивізму та прагматизму філософських поглядів.

Заслуговує увагу звернення автора монографії до проблематики генезу особистісних якостей та властивостей фахівця-правоохоронця в просторі професійної активності. Базуючись на проведеному системогенезі різновидів правоохоронної діяльності та визначених системних зв'язках між її психологічними характеристиками та психологічними особливостями її суб'єктів, автор виявляє низку чинників кадрових проблем, притаманних правоохоронній системі сьогодні. Їх актуалізація обумовлює звернення до акмеологічного вектору розгляду процесу професійного становлення правоохоронця впродовж професійного життя. Врахування принципу розвитку та системності потенціює авторський погляд на професійне становлення як на процес, що детермінується, насамперед, суб'єктними якостями та властивостями працівника правоохоронних органів. Зумовленість успішності професіогенезу внутрішнім, особистісним контуром його здійснення є новим та нетрадиційним для психології кутом зору на проблеми існування людини в професійному просторі.

Водночас, автором вдало обґрунтовується позиція про актуальність та нагальність визначення та цілеспрямований розвиток акмеологічних інваріант професіоналізму правоохоронця як необхідної умови його особистісного комфортного існування та становлення в професійному житті в співвіднесенні з очікуваними суспільством соціально значущими результатами його діяльності.

Введення в предметне поле психологічного дослідження суб'єктних (безпосередніх та опосередкованих) показників успішності процесу профе-

сійного становлення, а саме: задоволеність змістом та умовами діяльності, мотиваційно-ціннісне відношення до обраного професійного фаху, соціальна фрустрованість, психологічний вік тощо, значно збагатило викладення матеріалу та посилило раціональний сенс обраної автором методологічної позиції дослідження психології суб'єкта правоохоронної діяльності. Звернення до діалектичного зв'язку провідної діяльності та особистісних явищ правоохоронця проходить через весь текст монографії красномовною ниттю та надає їй ознак систематичності та логічності викладення основних наукових посилів автора.

Побудова концептуальних засад (методологічних та теоретичних підвалин дослідження) приводить науковця до необхідності розгляду психологічних особливостей професійного спілкування працівника правоохоронних органів як інструментального засобу здійснення функціональних обов'язків обраної соціономічної професії. Авторське наполягання на наскрізному характеру професійного спілкування для аналізу психологічних особливостей суб'єкта правоохоронних органів та визначення позиції, згідно з якою системною якістю останнього виступають його соціальні ознаки, в тому числі ознаки як суб'єкта професійного спілкування, є науково обґрунтованим та важливим для розгортання подальшого розгляду піднятих для обговорення в монографії проблем.

Заслуговує на увагу, в контексті окреслених вище питань, розмежування традиційних для предметного поля психології дефініцій «комунікативна компетентність» та «компетентність в спілкуванні». Як влучно зазначає автор, ці поняття не тотожні, оскільки мають різні семантичні та змістовні корені.

Задекларований автором на початку викладення комплексний підхід у дослідженні психологічних особливостей суб'єкта правоохоронних органів в акмеологічному вимірі знайшов своє відображення в здійсненні двох форм його застосування: власне класичній – комплексність за властивостями (індивідними, особистісними, індивідуальними, суб'єктними) та нетрадиційній – комплексність за функціональними психологічними станами. Реалізація першої з вищезазначених форм стала можливою за допомогою звернення до концепції інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна та побудови соціально-типового профілю суб'єкта правоохоронної діяльності на основі аналізу типологічного (характерологічного), мотиваційного та інструментального (операціонального) компонентів його особистості. Здійснення другої форми комплексного дослідження досягнуто за рахунок проведення генезу особистісних якостей та властивостей суб'єкта правоохоронної діяльності в процесі професійного становлення.

Наукова цінність проведеного емпіричного дослідження полягає, зокрема, в особливостях його організації. За наявності безперечної наукового обґрунтування обраного інструментарію, автор звернувся до складної та проблематичної його форми – лонгітюдного дослідження. Водночас, реалізація лонгітуду зумовлює вагомість одержаних результатів щодо трансформацій особистісних якостей та властивостей суб'єкта правоохоронної діяльності в процесі його професійного розвитку.

Одержані науковцем дані цілком узгоджуються з наведеними на початку викладення концептуальними засадами та існуючими в предметному полі психології результатами наукових пошуків. Одночасно, узагальнення результатів теоретичного та експериментального вивчення психологічних особливостей суб'єкта правоохоронних органів дозволяє обґрунтовано визначити нові акмеологічні акценти професійного становлення особистості в просторі професійної діяльності.

Обсяг монографії не дозволив автору в повному обсязі викласти подальші шляхи вирішення означених в дослідженні проблем, але їх можливий напрямок знаходить своє відображення протягом всього тексту.

Вищенаведене дозволяє стверджувати, що монографія О. І. Кудерміної «Психологія суб'єкта правоохоронної діяльності» є науковою роботою, якій притаманна актуальність піднятих для обговорення проблем, наукова новизна та практична значущість одержаних результатів.

Академік НАПН України,
доктор психологічних наук, професор,
директор Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України
С. Д. Максименко
